ALLIANTIE SCHOOL TUINEN

Elk kind een schooltuin

Schooltuinieren in elke Nederlandse gemeente

Bijlage bij de brochure ‘Schooltuinieren, voor een gezonde en natuurbewuste generatie’

Gemeentelijke doelen en beleid

In de schooltuin groeit een gezonde en natuurbewuste generatie op. De schooltuin biedt een omgeving voor natuur- en duurzaamheidsonderwijs in de praktijk. Schooltuinen worden in sommige Nederlandse gemeenten al meer dan 100 jaar ondersteund, terwijl het schooltuinieren in andere gemeenten nog in de kinderschoenen staat. De schooltuin speelt een belangrijke rol bij groeiende uitdagingen op het gebied van voedsel en gezondheid, klimaat, biodiversiteit en samenleven.

Een gezonde en natuurbewuste generatie

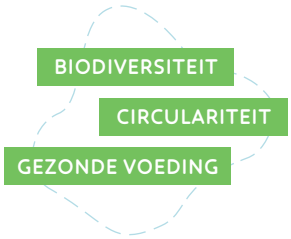

Basiskennis in de praktijk
In de tuin ontwikkelen kinderen begrip en liefde voor de natuur op de meest intieme manier: via hun voedsel. En in de schooltuin wordt een stevige basis gelegd voor bewust omgaan met natuur, water, grond en energie. Kinderen leren over het klimaat, onze natuurlijke hulpbronnen en de impact daarvan op het dagelijks leven. De jongste generatie leert in de praktijk over het belang van biodiversiteit en een gezonde bodem.

Gezonde en duurzame voedselomgeving
Schooltuinen vervullen een belangrijke rol in de gemeentelijke voedselstrategie. Op jonge leeftijd komen kinderen in aanraking met voedsel en voedselproductie. Schooltuinen stimuleren gezonde voeding en zijn onderdeel van de korte ketens.

Een parel in de gemeentelijke infrastructuur

Bewust over water
Schooltuinen zijn de openbare ruimte in micro-formaat. De sponswerking van de bodem illustreert het wensbeeld van de gemeenten: niet te veel, niet te weinig en schoon water. Spelenderwijs leren kinderen zuinig omgaan met water. Voldoende schoon drinkwater is niet vanzelfsprekend. Overheden zetten daarom in op 20% drinkwaterbesparing in 2035.

Ontstenen en verkoelen
Schooltuinen zijn kleine groenblauwe oasen. Ze vormen stapstenen binnen de groenblauwe structuur die veel gemeenten ontwikkelen. In combinatie met blijvend groen is de schooltuin een plek voor verkoeling en rust, op pantoffelafstand van elke inwoner. Schooltuinen zijn een veilige plek, waar biodiversiteit kan floreren. Het zijn schoolvoorbeelden van een vitale bodem.

Verbinding tussen generaties en culturen

Samen met de buurt
Rond de schooltuin komen verschillende mensen uit de buurt samen. Vaak helpen bewoners mee met het onderhoud van de tuin. Ze houden een oogje in het zeil en genieten mee van de opbrengst. De schooltuin vervult zo ook een sociale functie in de wijk.

Verbinding en kennisoverdracht
In de schooltuin zijn vaak ervaren volkstuiniers en vitale gepensioneerden actief. Zij hebben de benodigde kennis, tijd, en ervaring. Die kennis delen ze met plezier met de jonge generatie. Ook mensen uit andere culturen of met een afstand tot de arbeidsmarkt komen in de schooltuin tot hun recht. Er ontstaat onderlinge waardering en verbinding tussen generaties en culturen.

Stappenplan voor elke gemeente

Om schooltuinieren mogelijk te maken werkt de gemeente samen met schoolbesturen, leerkrachten, ondersteunende (vrijwilligers)organisaties en moestuinexperts. Samen maken ze het mogelijk dat álle kinderen op de basisschool kunnen schooltuinieren en in de tuin tot bloei komen, samen met de natuur. Steeds meer gemeenten formuleren de duurzame ambitie om elk kind in de gemeente een schooltuin te geven. Schooltuinen bieden volop kansen om het bestaande onderwijsaanbod te verrijken.

Aanbod per gemeente

Sommige gemeenten bieden al jaren een uitgebreid en professioneel programma. Andere gemeenten stimuleren schooltuinieren door het beschikbaar stellen van grond, materialen en subsidie voor de inzet van experts. Tot slot zijn er gemeenten die (nog) niet actief zijn met schooltuinen. Bepaal samen met het onderwijs wat mogelijk en gewenst is in uw gemeente.

STAP 1

Behoefteonderzoek scholen en ondersteuning door gemeente

Werk vanaf het begin samen met de school of scholen. Onderzoek bij de schoolleider, het bestuur en leerkrachten welke behoeften en mogelijkheden er zijn. Ga samen inspiratie opdoen bij bestaande schooltuinen in de omgeving.

Te beantwoorden vragen

- Wat is de visie van de school en hoe sluit schooltuinieren hierop aan?
- Welke mogelijkheden heeft de school en welke ondersteuningsbehoefte is er?
- Met welke andere scholen kan er worden samengewerkt?

Resultaat

Leerkrachten zijn betrokken. Er is draagvlak in het schoolteam en bij het bestuur. Er is zicht op de mogelijkheden bij de school of in de buurt.

STAP 2

Formuleer gemeentelijke visie en ontwikkel beleid voor de lange termijn

Schooltuinieren past bij gemeentelijke beleidsdoelen op het gebied van gezondheid, duurzaamheid, water, klimaatadaptatie en energie, wijkvoorzieningen, natuur- en milieueducatie en de Global Goals. Bepaal hoe schooltuinieren aansluit bij uw gemeentelijke ambities en infrastructuur.

Houd rekening met

- Structurele organisatie en bekostiging jaarlijks onderhoud en coördinatie.
- Betrek het onderwijs. Neem de plannen op in de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) en/of Integraal Huisvestingsplan (IHP).
- Zoek synergie tussen werkvelden als gezondheid, stedelijk water & klimaatadaptatie. De verschillende initiatieven kunnen elkaar versterken of een dubbele functie hebben.

Resultaat

Schooltuinieren past binnen de gemeente, is structureel opgenomen in de begroting en draagt langdurig bij aan gemeentelijke ambities.

STAP 3

Een passende locatie

Plek
Kinderen kunnen lopend of op de fiets naar de schooltuin via een veilige route. Een schooltuin op het schoolterrein is soms mogelijk, maar het kan ook op een centraal gelegen schooltuinencomplex, bij een (kinder)boerderij, in een park of bij een kerk. Zie de brochure Schooltuinieren voor inspiratie en voorbeelden.

Grond
Zorg voor schone, gezonde grond en voldoende ruimte (1-7 m2 per kind). Wanneer werken in de volle grond niet mogelijk is, zijn verhoogde moestuinbakken een alternatief.

Budget
Zorg voor financiële middelen om schooltuinen aan te leggen en aan te houden op het schoolterrein of op een andere locatie. Betrek voor aanleg en coördinatie het plaatselijke NME-centrum of een gespecialiseerde moestuincoach.

"Wat goed dat leerlingen op school leren hoe belangrijk een groene omgeving voor je is en waar voedsel eigenlijk vandaan komt. Als gemeente vinden we dat ook belangrijk: dat je al op jonge leeftijd weet wat gezonde voeding, natuur en biodiversiteit voor je betekent. En vooral dat het leuk is om daar zelf mee bezig te zijn!"

Nermina Kundić, wethouder Onderwijs en Jeugd Gemeente Arnhem

"De samenwerking tussen gemeente, vrijwilligers bij het schooltuinieren is heel waardevol voor de jonge generatie. Ze leren waar hun eten vandaan komt, hoe ze zelf eten kunnen verbouwen en de waarde van lokaal eten. Daarnaast leren ze over het belang van biodiversiteit, insecten en de waarde van onbespoten groente en fruit eten"

Heleen Hooij, wethouder van o.a. natuur, duurzaamheid, biodiversiteit Gemeente Teylingen

STAP 4

Organisatie en ondersteuning

Onderhoud en beheer
Samen met het NME-centrum, een moestuincoach en / of vrijwilligers, eventueel ondersteund door een hovenier.

Begeleiding en materiaal
Bied continuïteit met professionals en organiseer beschikbaarheid van materiaal en indien nodig vervoer.

Kansrijke samenwerking
Sluit aan bij bestaande initiatieven zoals volkstuin-verenigingen, (zorg)boerderijen, wijkcentra, stadslandbouw initiatieven, etc.

"De schooltuinen zijn een parel van het onderwijs in Amsterdam. De schooltuinen moeten nog minstens 100 jaar bestaan, maar eigenlijk voor de eeuwigheid, want dit is echt prachtig."

Marjolein Moorman, wethouder onderwijs, armoede en inburgering Gemeente Amsterdam

Basisvoorzieningen

Grond	• Gezonde grond, die langdurig wordt toegewezen voor het schooltuinieren. • 1-7m² per kind + ruimte voor 'algemene voorzieningen'.
Inrichting	Omheining, beplanting met meerjarigen: fruitbomen en -struiken, instructieruimte, wateropvang, stromend water, wc, bergruimte voor gereedschap, compostbak, bijenstal.

School ontzorgen

Coördinatie	De gemeente kan een professionele schooltuinleider of moestuincoach aanstellen voor de centrale coördinatie. Het lokale NME-centrum kan hierin een rol spelen.
Vrijwilligers	In elke gemeente zijn vrijwilligers te vinden. Faciliteer eventueel aanwezige enthousiastelingen. Vrijwilligers zijn o.a. te vinden bij: (groot)ouders van schoolgaande kinderen, volkstuiniers, fitte senioren, (oud)leerkrachten.
Hovenier	Voor aanleg en groot onderhoud kan een hovenier betrokken worden.
Moestuincoaches en lesmateriaal	Bezoek onze website www.alliantieschooltuinen.nl voor lesmateriaal, gegevens van moestuincoaches en andere ondersteuners.
Een veilige route	Wanneer de schooltuin op fietsafstand is, zorg dan voor een veilige route en begeleiding door de groepsleerkracht en ouders.
Partners	Lokale en regionale bedrijven zijn vaak bereid om de schooltuin te sponsoren met materialen of medewerkers in te zetten voor incidentele hulp.

"Daar bloeie kleur en geur, gezondheid en geluk voor onze arme, kleine grote-stadskinderen!"

F., Handelsblad, 20 augustus 1920

Amsterdamsche Vereeniging voor Schoolwerktuinen

In Amsterdam zijn schooltuinen al meer dan 100 jaar belangrijk binnen de gemeentelijke strategie. In 1918 stelde de Amsterdamsche Vereeniging voor Schoolwerktuinen zich ten doel "(...) de belangstelling voor de levende natuur en de bodemcultuur op te wekken. Zy tracht dit doel te bereiken door den aanleg van schoolwerktuinen en de instandhouding daarvan, zoomede door andere wettige middelen die aan het doel bevorderlyk kunnen zijn."

Omgevingsvisie

Richting 2050 zullen ze voor nog meer mensen een rol hebben: "Sportparken, begraafplaatsen, volks-tuinparken en schooltuinen zullen in de eerste plaats hun oorspronkelijke rol blijven vervullen, maar tevens hun deuren openstellen voor bezoekers op zoek naar rust, ontspanning of op doorreis via de extra groene routes door de stad. (...) bij het investeren in deze parken kunnen tegelijk ook andere stedelijke opgaven worden betrokken, zoals klimaatadaptatie, ecologie, of het vergroten van de verblijfsfunctie voor de buurt."

Bron: Omgevingsvisie 2050 – een menselijke metropool

De Alliantie Schooltuinen zet zich in om elk kind in de basisschooltijd toegang te geven tot een schooltuin. De alliantie is een groeiende beweging van schooltuinenthousiastelingen. We verzamelen en delen informatie en inspiratie, ontsluiten een netwerk van experts en zorgen voor meer bewustzijn over de waarde en het effect van schooltuinieren.

www.alliantieschooltuinen.nl
info@alliantieschooltuinen.nl
Alliantie Schooltuinen
Alliantie__Schooltuinen

Alliantie Schooltuinen is een initiatief van Adviesbureau Beleef & Weet, Vereniging GDO, IVN Natuureducatie en ondernemers Rob Baan (Koppert Cress) en Simon Groot (East-West Seed).